

Liikenne- ja viestintäministeriö
kirjaamo@lvm.fi

TOIMENPIDEPYYNTÖ VERKKO- JA TIETOTURVADIREKTIIVIN KANSALLISEN TÄYTÄNTÖÖNPANON TUEKSI (15.5.2017, LVM/1616/03/2016)

Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivin (EU 2016/1148) kansallisen täytäntöönpanon. Hallituksen esityksen valmistelun tueksi ministeriö on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriötä ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriötä arvioimaan, miten direktiivi pantaisiin täytäntöön sen liitteessä II tarkoitetulla toimialalla ”6. Juomaveden toimittaminen ja jakelu”.

Maa- ja metsätalousministeriö on laatinut vastaukset toimenpidepyyntöön esitettyihin kysymyksiin yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa. Ministeriöt ovat kuulleet asiassa myös Suomen Vesilaitosyhdistys ry:tä.

Keskeisten palveluntarjoajien määrittäminen

Mitä palveluita olisi pidettävä direktiivin liitteen II mukaisella toimialalla ja toimialan osaluueella direktiivin 5 artiklan mukaisina keskeisinä palveluina?

Liikenne- ja viestintäministeriön asettamassa, direktiivin kansallista toimeenpanoa tukevassa työryhmässä nähtiin tarkoituksenmukaisimmaksi keinoksi määrittää keskeisten palveluiden tarjoajat laissa.

Vesihuoltolaissa (119/2001, 3 §) vesihuoltolaitoksella tarkoitetaan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Vesihuoltolain mukaisia vesihuoltolaitoksia arvioidaan olevan noin 1 500 kpl. Direktiivin 5(2) artiklassa säädettyjen kriteerien mukaisesti määriteltynä keskeisten palvelujen tarjoajiksi juomaveden toimittamisessa ja jakelussa olisi perusteltua määritellä sellaiset vesihuoltolaitokset, jotka on katsottu yhteiskunnan huoltovarmuuden kannalta merkittäviksi. Keskeisten palvelujen tarjoajiksi määriteltäisiin tämän vuoksi vesihuoltolaitokset, jotka toimittavat talousvettä vähintään 5 000 kuutiometriä vuorokaudessa. Näiden huoltovarmuuden kannalta kriittisten vesihuoltolaitosten lukumääräksi arvioidaan noin 40 kpl.

Voimassa olevat lainsäädännön velvoitteet

Ovatko voimassa olevan lainsäädännön velvoitteet riittäviä direktiivin 14 artiklan valossa näiden keskeisten palveluiden osalta?

Vesihuoltolain 15 a §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaamisesta häiriötilanteissa, jollaisena säännöksen perustelujen mukaan pidetään myös tietojärjestelmiin kohdistuvia häiriöitä. Vesihuoltolaitokselle on säädetty velvollisuus laatia ja pitää ajan tasalla suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta sekä ryhtyä suunnitelman perusteella tarvittaviin toimiin. Velvoitteet tulee täyttää yhteistyössä laissa säädettyjen viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Velvoitteet koskevat kaikkia vesihuoltolaitoksia, eikä lakiin siten olisi tarpeen ottaa verkko- ja tietoturvadirektiivin täytäntöönpanemiseksi erillisiä säännöksiä keskeisten palvelujen tarjoajina pidettävistä laitoksista. Edellä sanotuista perusteista vesihuoltolain 15 a § täyttäisi direktiivin

14(1) ja 14(2) artiklassa säädetyt vaatimukset teknisistä ja organisatorisista toimenpiteistä verkko- ja tietojärjestelmäriskien hallitsemiseksi, ehkäisemiseksi ja minimoimiseksi.

Vesihuoltolakiin ei sisälly direktiivin 14(3) artiklan mukaista velvollisuutta ilmoittaa tietojärjestelmäpoikkeamisista. Lakiin lisättäisiin tämän vuoksi ilmoitusvelvollisuutta koskeva uusi 15 b §. Liikenne- ja viestintäministeriön toimenpidepyynnön liitteinä olevista eri toimialoja koskevista säännösehdoista poiketen vesihuoltolain 15 b §:ää säädettäessä tulisi ottaa huomioon seuraavaa:

- Juomaveden toimittamisen ja jakelun toimialalla ei ole vastaavaa sektoriviranomaista kuin muilla direktiivin täytäntöönpanoon kuuluvilla toimialoilla. Ilmoitukset ehdotettaisiin tämän vuoksi tehtäviksi suoraan Viestintävirastolle.
- Tietoturvapoikkeamasta tiedottamista ei olisi tarpeen säätää vaihtoehtoisestikaan vesihuoltolaitoksen tehtäväksi. Laitos tiedottaisi kuitenkin normaaliin tapaan niistä vaikutuksista, joilla tietoturvapoikkeamalla mahdollisesti olisi juomaveden laatuun tai jakeluun.

Lisäksi esitetään harkittavaksi, voitaisiinko Viestintäviraston yleisiä tehtäviä koskevat säännökset (merkitty alla olevassa pykäläluonnoksessa hakasulkein) sijoittaa sektorilakien sijaan keskitetysti Viestintävirastoa koskevaan yleislakiin.

Edellä sanotuin perustein vesihuoltolain uusi 15 b § voitaisiin muotoilla seuraavasti:

15 b §

Tietoturvapoikkeamista ilmoittaminen

Vesihuoltolaitoksen, joka toimittaa vettä vähintään 5 000 kuutiometriä vuorokaudessa, on ilmoitettava viipymättä Viestintävirastolle sellaisista verkko- ja tietojärjestelmiin liittyvistä poikkeamista, joiden seurauksena talousveden jakelu voi keskeytyä merkittävässä laajuudessa tai talousveden laatuvaatimusten täyttäminen voi merkittävästi vaarantua.

Jos poikkeamasta ilmoittaminen on tarpeen poikkeaman estämiseksi, käsittelemiseksi tai muutoin yleisen edun mukaista, Viestintävirasto voi tiedottaa taikka velvoittaa vesihuoltolaitoksen tiedottamaan asiasta. Ennen tiedotteen antamista Viestintäviraston on kuultava vesihuoltolaitosta, jonka tarjoamaan palveluun poikkeama kohdistuu.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle

[Viestintäviraston on arvioitava, koskeeko 1 momentissa tarkoitettu poikkeama muita Euroopan unionin jäsenvaltiota ja onko tällaisesta poikkeamasta ilmoitettava muille asiaan liittyville jäsenvaltioille.]

[Viestintävirasto laatii tiivistelmäraportin 1 momentissa tarkoitetuista ilmoituksista. Viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, milloin 1 momentissa tarkoitettu poikkeama on merkittävä sekä määräyksiä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.]

Verkko- ja tietoturvadirektiivin täytäntöönpanon lisäksi maa- ja metsätalousministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö selvittävät, tulisiko vesihuoltolakiin lisätä tässä yhteydessä myös säännökset vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa muista häiriötilanteista viranomaisille

ja voitaisiinko nämä säännökset valmistella direktiivin täytäntöönpanolle asetetussa aikataulussa.

Toimivaltaiset valvontaviranomaiset

Ovatko sektorikohtaisen valvontaviranomaisen toimivaltuudet riittäviä direktiivin 14 ja 15 valossa?

Vesihuoltolain 29 §:n mukaan valvontaviranomainen voi kieltää sitä, joka rikkoo vesihuoltolakea tai sen nojalla annettua säännöstä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen vastaista menettelyä taikka määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa. Vesihuoltolain yleissäännös rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta olisi riittävä direktiivin 15(3) artiklan täytäntöönpanemiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää edelleen, tulisiko valvontaviranomaisia koskevaan vesihuoltolain 4 §:ään lisätä selvyuden vuoksi erillinen maininta Viestintäviraston toimivallasta valvoa ehdotetussa 15 b §:ssä säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista.

Vesihuoltolaki ei sisällä direktiivin 15(2) artiklan täytäntöönpanemiseksi tarvittavia säännöksiä viranomaisten valtuuksista pyytää keskeisten palvelujen tarjoajia antamaan tietoja ja esittämään näyttöä. Nämä säännökset tulisi tarvittaessa sisällyttää Viestintävirastoa koskevaan yleislakiin.

Hallituksen esitysluonnoksen perusteella direktiivin 15(1) ja 15(4) artiklan täytäntöönpanemiseksi ei katsottaisi olevan säätämistarvetta.

Osastopäällikkö Juha S. Niemelä

Vesiyli tarkastaja Katri Vasama

TIEDOKSI Sosiaali- ja terveysministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö, tieto- ja tutkimustoimiala
Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Vastaus on lähetetty vain sähköisesti. Allekirjoitettu lausunto on maa- ja metsätalousministeriön arkistossa.